

Zajištění spravedlnosti pro oběti trestných činů z nenávisti: profesionální pohledy

Shrnutí

Článek 1 Listiny základních práv Evropské unie zaručuje právo na lidskou důstojnost, článek 10 chrání právo jednotlivců na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání a článek 21 stanoví právo na zákaz diskriminace. Článek 47 dále stanoví, že jednotlivci mají právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces.

Trestné činy z nenávisti jsou nejzávažnějším projevem diskriminace a zásadním porušením základních práv. Evropská unie (EU) prokazuje odhodlání bojovat s trestnými činy z nenávisti prostřednictvím právních předpisů, jako je rámcové rozhodnutí o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva z roku 2008. Většina trestných činů z nenávisti páchaných v EU ovšem zůstává neohlášená, a tedy neviditelná, takže se obětem nedostává nápravy.

Je zásadně důležité těmto trestným činům předcházet. Stejně důležité ale je postarat se o to, aby měly oběti přístup ke spravedlnosti. To znamená zajistit, aby to, co se jim stalo, mohly ohlásit příslušným orgánům, a pak jim poskytnout potřebnou podporu. Současně musí být trestné činy z nenávisti rychle a účinně vyšetřeny a pachatelé potrestáni.

„Co je na prvním místě: čísla, nebo důvěra? Když se neoznamuje, protože chybí důvěra, čísla se nikdy nezvýší. A když se čísla nezvýší, tak se do toho nebudou investovat zdroje a peníze. Pohybujete se v bludném kruhu.“
(policista, Spojené království)

V tomto shrnutí jsou uvedena hlavní zjištění zprávy Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA) nazvané *Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives* (Zajištění spravedlnosti pro oběti trestných činů z nenávisti: profesionální

pohledy). Tato zpráva obsahuje důležité poznatky řady různých odborníků, včetně zástupců trestních soudů, státních zastupitelství, policie a nevládních organizací, které pomáhají obětem trestných činů z nenávisti. Díky tomu umožňuje porozumět komplikacím, s nimiž se oběti setkávají při oznamování, jakož i organizačním a procesním faktorům, které ztěžují jejich přístup ke spravedlnosti a správné zaznamenávání a stíhání těchto trestných činů.

„Tato zpráva se musí dostat k široké veřejnosti: není prostě dovoleno někoho bít kvůli barvě pleti, sexuální orientaci nebo zdravotnímu postižení. Je zakázáno urážet lidi, protože vyznávají jiné náboženství.“ (služba podpory pro oběti, Polsko)

Metodika

Zjištění uvedená ve zprávě jsou založena na sekundárním výzkumu a rozhovorech s odborníky ve všech 28 členských státech EU. Údaje agentura FRA shromáždila prostřednictvím své multidisciplinární výzkumné sítě Franet. Sekundární výzkum se týkal právních a organizačních rámců členských států pro boj proti trestným činům z nenávisti. Zahrnoval zkoumání právních předpisů a postupů pro potírání trestných činů z nenávisti a zlepšování přístupu obětí ke spravedlnosti, jakož i příslušné judikatury a informací o dostupných službách podpory pro oběti. Shromážděny byly také informace o slibných postupech a iniciativách týkajících se podpory pro oběti trestných činů z nenávisti.

Terénní výzkum, který probíhal od srpna 2013 do února 2014, zahrnoval 263 polostrukturovaných rozhovorů s odborníky ve všech 28 členských státech EU. Jednalo se o tři kategorie pracovníků: o policisty, o státní zástupce a soudce trestních soudů a o odborníky pracující pro služby podpory pro oběti nebo subjekty občanské společnosti působící v oblasti lidských práv. Rozhovory byly vedeny osobně nebo výjimečně po telefonu a vycházely ze souboru podrobných uzavřených a otevřených otázek připravených agenturou FRA.

Klíčová zjištění a doporučení podložená důkazy

Klíčové faktory ztěžující přístup obětí ke spravedlnosti a opatření pro zlepšení tohoto přístupu

Odborníci, s nimiž byly vedeny rozhovory, byli dotázáni, jaké faktory brání obětem v oznamování a jaká opatření mají podle jejich názoru potenciál významně zlepšit přístup obětí ke spravedlnosti.

Faktory, které uváděli, se týkají čtyř hlavních témat:

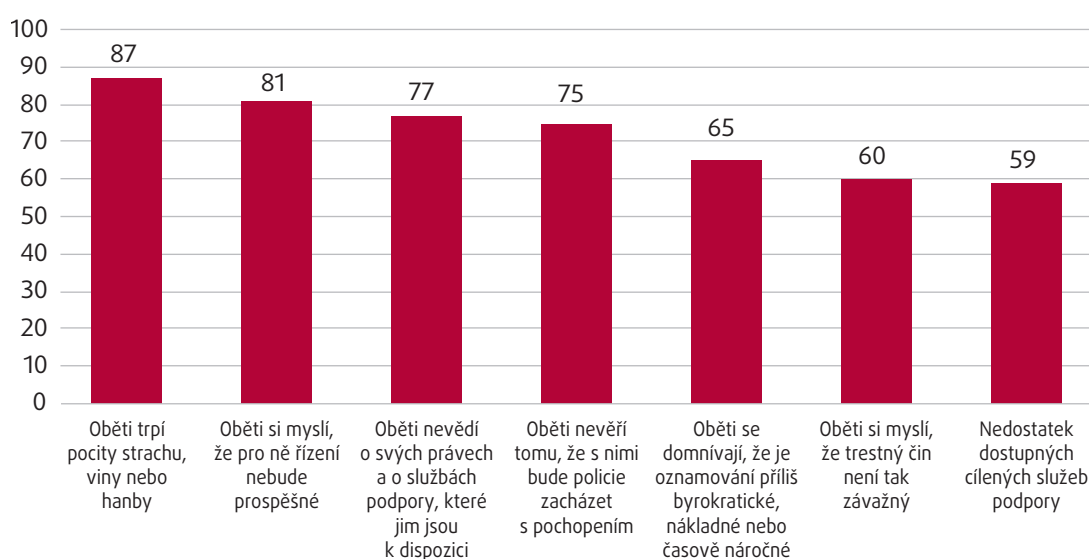
- **Povědomí o právech a dostupných službách podpory:** Téměř devět z 10 dotazovaných odborníků se domnívá, že jsou zapotřebí opatření pro zvýšení povědomí obětí trestných činů z nenávisti o jejich právech a dostupných službách podpory. Kromě toho se zhruba 6 z 10 domnívá, že nedostatek služeb podpory ztěžuje přístup obětí ke spravedlnosti. Ukazuje se tedy, že rozdílnost a nevyrovnanost dostupných služeb podpory je faktorem, který významně brání přístupu obětí ke spravedlnosti (viz **obrázek 1**).

- **Oslovení obětí a zvýšení jejich důvěry k úřadům:** Tři čtvrtiny dotazovaných soudí, že oběti od oznamování odrazuje přesvědčení, že s nimi policie nebude zacházet s pochopením a bez diskriminace (**obrázek 1**). V souladu s tím se čtyři z pěti dotazovaných odborníků domnívají, že je nutné posílit důvěru obětí v policii, a tři čtvrtiny dotazovaných považují za nezbytná opatření zaměřená proti diskriminačním postojům v policii (**obrázek 2**).

- **Praktická opatření na podporu oznamování nenávistně motivovaných trestných činů:** Odborníci určili několik nadějných praktických opatření, která mohou usnadnit oznamování. Patří sem například možnost zřídit specializované policejní jednotky nebo kontaktní pracovníky a umožnit oznamování online (**obrázek 2**).

- **Větší povědomí o nenávistně motivovaných trestných činech a lepší porozumění této problematice mezi odborníky:** Přibližně dvě třetiny všech dotazovaných soudí, že je třeba, aby policie a soudní orgány trestným činům z nenávisti přikládaly větší vážnost (**obrázek 2**). Toto hodnocení je podle dotazovaných odborníků založeno na dvou faktorech:

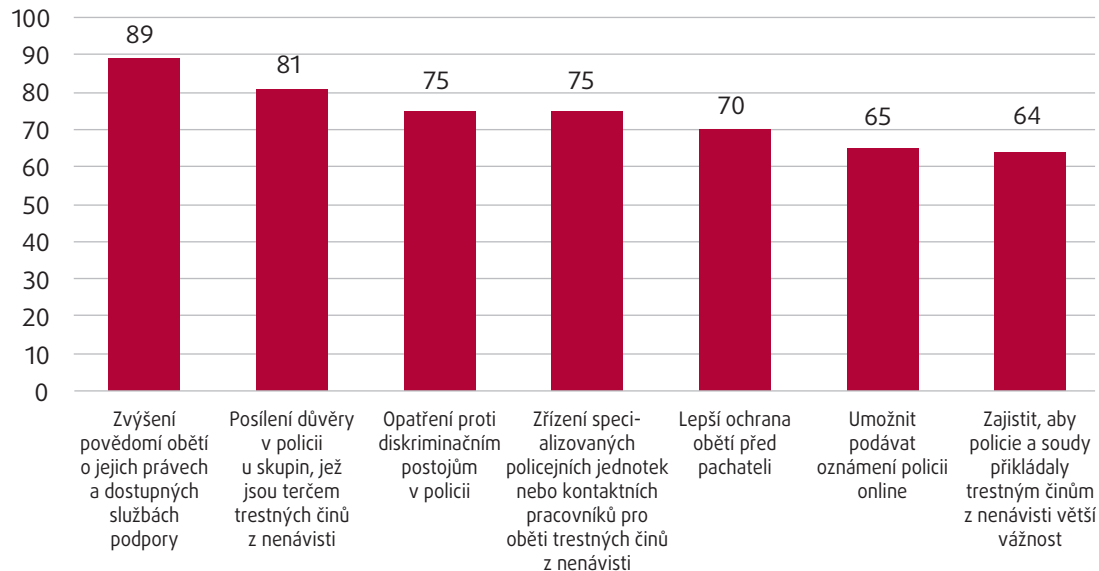
Obrázek 1: Názory všech dotazovaných odborníků na faktory vysvětlující nedostatečné oznamování trestných činů z nenávisti ze strany obětí (N = 263, % ze všech odpovědí)

Otázka: Vysvětlují následující faktory, proč oběti neoznamují trestné činy policii (možnosti jako na obrázku)? Lze vybrat více odpovědí.

Zdroj: FRA, 2016.

Obrázek 2: Názory dotazovaných odborníků ze všech profesních skupin na faktory, o nichž lze předpokládat, že by zvýšily počet obětí oznamujících trestné činy policii (N = 263, % ze všech odpovědí)

Otázka: Uvedte, která z následujících opatření by obětem trestných činů motivovaných předsudky usnadnila jejich oznámení policii, a tedy vedla ke zvýšení počtu obětí těchto činů, které je policii oznamují. Lze vybrat více odpovědí.

Zdroj: FRA, 2016.

- absence důkladného porozumění právním pojmům a kategoriím vymezujícím fenomén trestných činů z nenávisti,
- nedostatek odhodlání odhalovat, stíhat a trestat trestné činy z nenávisti.

Stanoviska agentury FRA

Následující stanoviska agentury FRA vycházejí z jejich dřívějších stanovisek. Tato dřívější stanoviska se v tomto dokumentu neopakují, ale některá z nich jsou citována v různých částech hlavní zprávy *Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives* (Zajištění spravedlnosti pro oběti trestných činů z nenávisti: profesionální pohledy).

Zajištění komplexnějšího a koordinovanějšího přístupu ke zřizování služeb podpory pro oběti trestných činů z nenávisti

Mnoho služeb podporujících oběti trestných činů z nenávisti je vysoce specializovaných, a poskytování podpory je proto v řadě členských států EU složité, nevyrovnané, roztržité a neucelené. Vhodná služba může být k dispozici některým

obětem v určitém regionu, ale ne u jiných forem trestných činů z nenávisti a v jiných regionech. Směrnice o právech obětí (2012/29/EU) ukládá členským státům EU povinnost zajistit, aby byly vhodné služby podpory k dispozici všem obětem trestných činů z nenávisti. Vlády pověřuje úkolem zřídit mechanismus pro koordinaci a finanční i jinou podporu iniciativ zaměřených na poskytování služeb podpory obětem, kterým tyto služby zatím nejsou k dispozici.

„[V] Litvě se klade důraz hlavně na práva obviněných. Na práva obětí se důraz neklade [...] měli bychom obětem věnovat větší pozornost [...] myslím si, že dostáváme příliš málo informací od právníků, celé této strany, od policie [...] příliš málo informací o obětech. Někdy přijdou a nevědí, co mají dělat, kdy, co, neznají řízení jako takové. Kdy je možné vznést občanskoprávní nárok? Potřebují právníka? A kde ho mohou získat? Oběti násilných trestných činů – vědí, že mohou získat odškodnění od státu? Velice zřídka... Poskytování všech těchto informací by mělo být jedním z hlavních úkolů.“ (soudce, Litva)

Nevládní organizace zabývající se bojem proti diskriminaci nejsou vždy plně obeznámeny se složitou situací obětí v trestním řízení. Pro oběti je důležité, aby jim pomáhaly nevládní organizace, které je dokážou informovat o jejich možné roli,

pokud jde o zahájení trestního řízení a jejich účast v něm.

Stanovisko agentury FRA

Pokud jde o oběti trestných činů z nenávisti, měly by se členské státy EU snažit vyřešit případnou rozdílnost služeb podpory pro oběti a zajistit, aby byly vhodné služby podpory k dispozici všem obětem těchto trestných činů. Tyto služby podpory by měly spojovat porozumění diskriminaci a antidiskriminačním politikám s odbornými znalostmi o trestním soudnictví a o situaci a právech obětí v trestním řízení.

Oslovení obětí a podpora oznamování

Dotazovaní odborníci se shodují, že trestné činy z nenávisti jsou nedostatečně oznamovány, a shodují se také na důvodech, proč oběti trestných činů z nenávisti tyto činy neoznamují nebo se je zdráhají oznamovat policii. Odborníci se domnívají, že pro oběti trestných činů z nenávisti je to zvláště obtížné – zčásti kvůli obavám a pocitům viny a hanby a zčásti proto, že nemají informace o svých právech a dostupných službách podpory.

„Když se o tom nedozvíme, je těžké s tím něco dělat. Se všemi partnery v oblasti trestní justice toho děláme hodně, abychom podpořili oznamování. Ať je to oznamování třetími stranami, na internetu, prostřednictvím našich vazeb na skupiny prosazující rovnoprávnost, vysvětlování, co je trestný čin z nenávisti a jak se oznamuje, a budování důvěry, že to a to můžeme udělat, když se věc oznámí.“
(policista, Spojené království)

Vzhledem k velké neochotě obětí oznamovat svou viktimizaci je zásadní, aby policejní sbory podnikaly kroky ke snížení prahu pro oznamování. Různé členské státy přijaly opatření pro řešení tohoto problému. Patří k nim například IT aplikace umožňující, aby oběti svou viktimizaci policii oznamovaly online, a zřizování specializovaných policejních jednotek, které aktivně kontaktují oběti a zajišťují, aby se s těmi, které věc oznámí, zacházelo s pochopením a bez diskriminace. Spolehlivá hodnocení takovýchto opatření jsou sice vzácná, ale členské státy je třeba vybídnout, aby zavedly mechanismy, které považují za nejslibnější, a zajistily spolehlivé posouzení jejich dopadu na míru oznamování.

Stanovisko agentury FRA

Členské státy EU by měly zvážit možnost zintenzivnit aktivní oslovování obětí trestných činů z nenávisti a podporu oznamování, například zavedením online nástrojů pro oznamování a zřízením specializovaných policejních jednotek.

Zavedení zvláštních nenávistně motivovaných trestných činů do trestního práva

Mnoho dotazovaných odborníků se domnívá, že nejsou-li nenávistně motivované trestné činy samostatně definovány, zvyšuje se riziko, že si policisté předsudečných motivů nevšimnou. Ustanovení trestního práva by měla odrážet základní rozdíl mezi trestným činem, který kromě porušování jiných práv oběti porušuje také její právo nebyť diskriminována, a trestným činem, který aspekt diskriminace nezahrnuje. Toto rozlišování zachází na legislativní úrovni odlišně s tím, co je ve své podstatě odlišné, a ovlivňuje skutečné šance obětí, že budou rozpoznány a získají přístup ke spravedlnosti.

„[Předsudečné motivy] se považují za méně významné. Když někoho zbijí, jde o násilný trestný čin a tomu se také věnuje hlavní pozornost, ne tomu, co útoku předcházelo.“
(služba podpory pro oběti, Nizozemsko)

Stanovisko agentury FRA

Členské státy EU by měly posoudit, do jaké míry lze používat zvláštní trestněprávní definice zahrnující nejčastější formy trestných činů z nenávisti, včetně útoku, výtržnictví a urážky, aby bylo zajištěno, že nebudou přehlíženy diskriminační motivy pachatelů. Měly by také mezi odbornými pracovníky zvýšit povědomí o nutnosti uznávat oběti trestných činů z nenávisti za oběti závažné diskriminace.

Zavedení oznamování třetími stranami jako prostředku k řešení nedostatečného oznamování

V předchozích publikacích agentury FRA je uvedeno několik doporučení, která mají členským státům EU pomoci při řešení problému nedostatečného oznamování, včetně oslovování jednotlivců ohrožených viktimizací, usnadnění oznamování vytvořením nízkoprahových kanálů a zřízení

specializovaných policejních jednotek pro komunikaci s místními komunitami.

Jedním aspektem, který zatím není významným tématem diskuzí o trestných činech z nenávisti, je možnost zbavit oběti zátěže spojené s oznamováním tím, že se třetím stranám – například nevládním organizacím hájícím zájmy obětí diskriminace – poskytne legitimace v řízeních týkajících se trestných činů z nenávisti. To by mohlo být vhodné také v případě nenávistných výroků, které nejsou zaměřeny proti konkrétním jednotlivcům, nýbrž proti kategoriím osob nebo velkým skupinám obyvatelstva.

Stanovisko agentury FRA

Aby byly oběti zbaveny zátěže spojené s oznamováním policii a aby se mohly organizace občanské společnosti ujímat iniciativy v případech, kdy nelze určit jednotlivou oběť, členskými státy EU se důrazně doporučuje, aby zvážily možnost povolit žaloby ve veřejném zájmu (actio popularis) umožňující třetím stranám zahájit řízení proti pachatelům trestných činů z nenávisti jménem obětí nebo na jejich podporu.

V případech nenávistných výroků nebo popírání zločinů (negacionismu), kdy je předmětem diskriminace skupina nebo abstraktní kategorie, a tedy nikoli nezbytně jednotlivec, by členské státy měly umožnit, aby byly oběti trestných činů z nenávisti v trestním řízení zastupovány nevládními organizacemi – nevládní organizace by tak mohla předkládat důkazy jménem diskriminované skupiny nebo kategorie jednotlivců.

Hodnocení všech opatření s cílem zvýšit oznamování a zlepšit zaznamenávání trestných činů z nenávisti

Výzkum ukazuje na nedostatek důkladných hodnocení stávajících opatření zaměřených na širší oznamování a lepší evidenci trestných činů z nenávisti. Většina členských států EU sice podnikla určité kroky – zahájila informační kampaně, zřídila specializované jednotky a kanály pro oznamování, vytvořila nástroje pro oznamování online – ale dopad těchto opatření je velmi často neznámý, protože chybí spolehlivá a metodologicky řádná hodnocení. Navzdory uvedeným opatřením se odborníci nadále domnívají, že nedostatečné oznamování může oslabovat účinnost systému trestního práva. Není přitom jasné, zda je to dáno neúčinností přijatých opatření, nebo nedostatkem zvláštních opatření na podporu oznamování.

Stanovisko agentury FRA

Při přijímání opatření s cílem umožnit obětem nebo motivovat oběti, aby trestné činy z nenávisti oznamovaly policii, by členské státy EU měly zajistit, aby byl důkladně a metodologicky řádně posuzován dopad těchto opatření na počet obětí podávajících oznámení policii.

Zajištění toho, aby předsudečné motivy nebyly přehlíženy při posuzování potřeb ochrany obětí v souladu s článkem 22 směrnice o právech obětí

Členské státy EU jsou povinny zajistit, aby diskriminační motivy pachatelů byly zaznamenány a brány vážně v celém řízení. V současnosti chybějí přísné a závazné předpisy a protokoly ukládající policistům povinnost soustavně zaznamenávat veškeré indicie o předsudečných motivech. To je třeba chápat v souvislosti s povinností členských států zavést v rámci provádění směrnice o právech obětí postupy a protokoly zajišťující, aby byly potřeby ochrany obětí individuálně posuzovány podle článku 22 uvedené směrnice. Toto posouzení bere v potaz povahu a okolnosti daného trestného činu. Podle čl. 22 odst. 3 musí být zvláštní pozornost věnována obětem „trestného činu spáchaného z nenávisti nebo motivovaného snahou o diskriminaci“. Proto je velice důležité, aby členské státy při zavádění postupů pro provedení článku 22 věnovaly pozornost otázce, zda existují indicie o tom, že pachatelé byli motivováni diskriminačními postoji.

Stanovisko agentury FRA

Při provádění článku 22 směrnice o právech obětí, který se týká individuálního posouzení potřeb ochrany obětí, je zásadní, aby členské státy EU věnovaly pozornost otázce, zda existují indicie o tom, že trestný čin byl spáchan s diskriminačním motivem.

Zvýšení povědomí odborných pracovníků – policistů, státních zástupců a soudců – prostřednictvím důkladné odborné přípravy o trestných činech z nenávisti

Jedním z hlavních zjištění je nedostatečná odborná příprava odborníků v systému trestního práva. Jak policisté, tak jednotliví soudci a státní zástupci postrádají důkladné porozumění příslušným pojmům, jako je trestný čin z nenávisti, nenávistný výrok a popírání zločinů (negacionismus). Je nezbytné, aby celý systém trestního práva používal společný jazyk, který mu umožní identifikovat trestné činy z nenávisti a zviditelňovat je v celém trestním řízení.

„Nemáme příliš mnoho případů, které jsou označeny jako diskriminační, když odcházejí na státní zastupitelství. Řada případů se totiž tak nějak ztratí ve velké hromadě případů útoku a není vždycky poznat, že něco mělo diskriminační motiv. Snažíme se o to, ale určitě nám to někdy unikne, to musím připustit.“ (policista, Nizozemsko)

Dalším ústředním zjištěním je, že provádění opatření proti trestným činům z nenávisti je často ztěžováno nedostatečným porozuměním policistů, pokud jde o základní pojmy, koncepty a kategorie používané pro analýzu těchto trestných činů. Politiky budou stěžejí účinné, dokud policejní sbor nezačne používat jazyk, který jasně popisuje trestné činy z nenávisti a kterému všichni jeho příslušníci rozumějí. Zásadním prvním krokem je zavedení a pevné organizační zakotvení základních pojmů a kategorií trestných činů z nenávisti – na základě lidskoprávního přístupu a se zohledněním judikatury Evropského soudu pro lidská práva a příslušných právních předpisů EU.

Stanovisko agentury FRA

V souladu s článkem 25 směrnice o právech obětí, který členskými státy EU ukládá povinnost školit pracovníky, musí členské státy EU zajistit, aby všichni policisté, státní zástupci a trestní soudci plně porozuměli základním pojmům trestný čin z nenávisti, podněcování k nenávisti a popírání zločinů (negacionismus) – tak, jak jsou použitelné podle vnitrostátního práva – a byli vyškoleni pro profesionální řešení trestných činů z nenávisti a práci s jejich oběťmi. Za tímto účelem je nutné, aby odborná příprava podporovala informovanost o fenoménu trestných činů z nenávisti a jeho dopadu na oběti a citlivost k této problematice, jakož i dovednosti potřebné pro rozpoznávání, zaznamenávání a vyšetřování příslušných incidentů.

Uznání institucionálních aspektů diskriminace

Při plánování a hodnocení opatření proti trestným činům z nenávisti je velice důležité vzít v úvahu institucionální aspekty diskriminace. Více než dva z pěti dotazovaných odborníků považují za velmi vysoké nebo dosti vysoké riziko, že policisté přijímající oznámení obětí trestných činů z nenávisti budou sdílet diskriminační postoje pachatelů. Tři čtvrtiny všech dotazovaných se domnívají, že má-li se zvýšit oznamování, je nutné řešit diskriminační postoje v rámci policie. Vzhledem k této nízké důvěře ve schopnost a odhodlání policie bojovat proti diskriminaci není neochota obětí oznamovat trestné činy z nenávisti policii překvapivá. Je ovšem třeba uvést, že zde uvedené poznatky představují pouze názory dotazovaných osob a nejsou nutně reprezentativní pro všechny subjekty v oblasti policie a trestního soudnictví ve všech členských státech.

„Značná část případů není oznámena policii kvůli obavám z předsudků policistů. V malých městech lidé policisty znají a vědí, jak tyto situace řešili v minulosti. Z toho důvodu mohou mít více či méně oprávněné obavy, že jejich oznámení nebude bráno vážně.“ (služba podpory pro oběti, Slovensko)

I když každá snaha podpořit oznamování ze strany obětí musí brát tento faktor v potaz, nelze diskriminační postoje policistů vnímat izolovaně. Boj proti takovýmto postojům by měl tvořit nedílnou součást komplexní strategie pro policejní práci založené na lidských právech. Toho nelze dosáhnout pouze pomocí odborné přípravy. Jak se policejní sbor postaví k trestným činům z nenávisti a k diskriminaci, je otázka, která se dotýká samého jeho poslání a identity. Je to tudíž záležitost vývoje organizace, jež se týká především policejních velitelů.

„Nikdy nikoho neodsoudí. A máme příklady – případ mladých lidí, kteří byli napadeni ve vlaku metra. Vyslalo to [způsob, jakým orgány vedoucí trestní vyšetřování případ řešily] silně demotivující zprávu všem LGBT osobám. [...] Myslím si, že kdyby se s několika lidmi, kteří podají oznámení policii, zacházelo dobře, s úctou a jejich stížnosti by byly řádně prošetřeny, znamenalo by to hodně...“ (služba podpory pro oběti, Rumunsko)

Pokud policie nebude aktivně projevovat odhodlání zajišťovat lidská práva všech jednotlivců, nezískají oběti trestných činů z nenávisti důvěru v postoje policistů. A dokud oběti nebudou mít důvěru v to, že policie bude jasně a jednoznačně respektovat jejich důstojnost, nelze očekávat významné zvýšení míry oznamování. Podpořit důvěru veřejnosti v policii a motivovat oběti k oznamování trestných činů by mohl přístup k policejní práci založený na silné kultuře lidských práv a na spolupráci, transparentnosti a odpovědnosti vůči místním komunitám a obětem trestných činů z nenávisti.

Stanovisko agentury FRA

V souladu se svou povinností podle článku 1 směrnice o právech obětí, tedy povinností zajistit, aby oběti byly jako takové uznávány a aby se s nimi zacházelo s respektem, individuálně, citlivě, profesionálně a bez diskriminace, se musí členské státy postarat o to, aby oběti trestných činů z nenávisti mohly podávat oznámení na policii bez obav, že policisté budou zastávat stejné diskriminační postoje jako pachatelé. Musí přijmout veškerá nezbytná opatření k prevenci a vymýcení takovýchto postojů mezi policisty, a to také prostřednictvím změny převládající policejní kultury.

Brát nenávistné výroky vážně

Dotazovaní pracovníci upozornili na nepříznivý dopad diskriminačních výroků na společenské klima a zdůraznili význam jazyka, který používají politici během volebních kampaní. Politické strany by měly zajistit, aby nenávistné výroky proti skupinám jednotlivců nebyly přijatelné.

„Když pronáší diskriminační výroky politik, je to problematictější, než když to samé řekne nějaký trouba v hospodě.“ (policista, Itálie)

Stanovisko agentury FRA

Členské státy EU by měly mezi politickými aktéry posílit konsenzus o tom, že diskriminace není přijatelnou formou politických sporů a politické soutěže. Měly by rovněž zaručovat přístup k soudům ve všech příslušných oblastech práva.

Ve 12 členských státech EU považovalo alespoň 40 % dotazovaných za dosti závažný nebo velmi závažný problém popírání holokaustu. To jasně ukazuje, jak je důležité, aby členské státy komplexně uplatňovaly příslušná ustanovení rámcového rozhodnutí o rasismu a xenofobii.

Stanovisko agentury FRA

Veřejné schvalování, popírání nebo hrubé zlehčování zločinů genocidia – včetně holokaustu, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů – uráží oběti a jejich památku a zesiluje jejich diskriminaci. Členské státy EU by měly plně provést článek 1 rámcového rozhodnutí o rasismu a xenofobii a zvážit posílení souvisejících postupů v souladu s mezinárodním právem v oblasti lidských práv.

Závěry

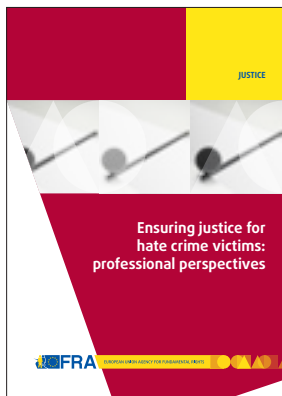
Úsilí o potírání trestných činů z nenávisti může být úspěšné pouze tehdy, pokud oběti oznamují utrpěná bezpráví a všichni odpovědní aktéři plní své úkoly, aby mohli být pachatelé postaveni před soud. Jak se zdůrazňuje ve zprávě, brání tomu řada různých faktorů.

Patří k nim slabé stránky platných právních rámců, potíže ohledně pochopení pojmu trestný čin z nenávisti a práce s tímto pojmem, nejistota týkající se důležitosti a významu tohoto pojmu pro organizaci, v níž daný pracovník působí, a rizika institucionální diskriminace, která může mít zničující dopad na důvěru obětí a jejich ochotu oznamovat svou viktimizaci.

Konkrétněji rozhovory s odborníky ukazují, že jsou zapotřebí:

- právní předpisy, které rovnoměrně zahrnují všechny kategorie diskriminace v souladu s článkem 21 Listiny základních práv Evropské unie, plně provádějí článek 1 rámcového rozhodnutí o rasismu a xenofobii a obsahují zvláštní trestněprávní definice nejčastějších forem trestných činů z nenávisti,
- vytvoření spolehlivé sítě služeb podpory,
- cílená odborná příprava policistů a pracovníků trestního soudnictví,
- organizační opatření s cílem usnadnit oznamování ze strany obětí a zajistit, aby policisté rozpoznávali diskriminační motivy, a
- posílení institucionálních záruk v policejních sborech, aby oběti trestných činů z nenávisti mohly trestné činy oznamovat bez opakované viktimizace.

Tato zjištění jasně ukazují, že zbývá ještě mnoho práce. Bez splnění těchto úkolů ovšem nelze dosáhnout toho, aby se právo obětí trestných činů z nenávisti na přístup ke spravedlnosti stalo skutečností.

Současné společenské klima v EU zvyšuje naléhavost boje s úporným fenoménem trestných činů z nenávisti. Přestože jsou na tyto činy zaměřeny různé iniciativy, většina trestných činů z nenávisti v celé EU zůstává neoznámena a nestíhána, a jejich obětem se tedy nedostává nápravy. Má-li se tento trend změnit, je nezbytné, aby členské státy zlepšily přístup obětí ke spravedlnosti.

Tato zpráva, která vychází z rozhovorů se zástupci trestních soudů, státních zastupitelství, policie a nevládních organizací poskytujících podporu obětem trestných činů z nenávisti, osvětluje různé překážky, jež ztěžují přístup obětí ke spravedlnosti a řádné zaznamenávání trestných činů z nenávisti. Představuje také příklady nadějného vývoje z celé EU a určuje institucionální předpoklady nezbytné k vytvoření účinných politik proti trestným činům z nenávisti. Zpráva se zaměřuje na perspektivu odborných pracovníků, a poskytuje tedy důležité poznatky z praxe, které mohou podpořit úsilí o posílení postavení obětí trestné činnosti.

Další informace:

Úplné znění zprávy agentury FRA *Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives* (Zajištění spravedlnosti pro oběti trestných činů z nenávisti: profesionální pohledy) viz <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/ensuring-justice-hate-crime-victims-professional-perspectives>.

Některé další relevantní publikace:

- FRA (prosinec 2016), *Antisemitism - Overview of data available in the European Union 2005-2015*, Vídeň, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/antisemitism-overview-data-available-european-union-2005-2015>,
- FRA (listopad 2016), *Current migration situation in the EU: hate crime*, Vídeň, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/current-migration-situation-eu-hate-crime-november-2016>,
- FRA (listopad 2016), *Incitement in media content and political discourse in Member States of the European Union*, Lucemburk, Úřad pro publikace Evropské unie, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/incitement-media-content-and-political-discourse-member-states-european-union>,
- FRA (listopad 2016), *Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the European Union*, Lucemburk, Úřad pro publikace Evropské unie, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/violence-threats-and-pressures-against-journalists-and-other-media-actors-european>,
- FRA (2013), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism*, Lucemburk, Úřad pro publikace Evropské unie, <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/discrimination-and-hate-crime-against-jews-eu-member-states-experiences-and>,
- Pracovní skupina pro lepší hlášení a zaznamenávání trestných činů z nenávisti v EU, *Compendium of practices for combating hate crime*, <http://fra.europa.eu/en/theme/hate-crime/compendium-practices>.

Další informace o práci agentury FRA v oblasti trestných činů z nenávisti jsou k dispozici na jejich internetových stránkách: <http://fra.europa.eu/en/theme/hate-crime>.

Úřad pro publikace

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2016
Fotografie (na obálce): © Shutterstock

FRA – AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko
Tel. +43 158030-0 – Fax: +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9491-525-2, doi:10.2811/868715
PDF: ISBN 978-92-9491-518-4, doi:10.2811/82636